

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN, 1909, s. 379. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-paludanm03-shoot-idm140319424750336.pdf> (tilgået 24. juli 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

Affattelsestid: ukendt; **udkom** den 21de Oktober sammen med "Paradiset" (ikke optaget i nærvær. Udgave) og "Kain" (trykt ovf. Side 219-31) under Titlen "Nye Digte"; trykt 2den Gang samme Aar (i "Nye Digte, 2det Oplag"), 3dje 1872 (i "Sex Digte, 3dje Udgave"), 4de 1879 (i "Poetiske Skrifter" VIII), 5te 1883 (i "Sex Digte, 4de Udgave"), 6te 1893 (i "To Digte, udg. af Dansk Lærereforeningen ved H. Trier"), 7de 1899 (i "Fire Digte", Gyldendals Bibliotek), 8de 1901 (i Poetiske Skrifter i Udvalg" VI), 9de 1909 (i "To Digte, udg. af Dansk Lærereforeningen ved H. Trier", 2. Udgave).

Nærværende Udgave gengiver Teksten i Udgaven 1872, den sidste af Digteren selv besørgede.

Originaludgaven af "Nye Digte" har en Tilegnelse til Martin Hammerich, som er aftrykt ovf. Side 376 under "Kain".

Manuskript: egenhændigt Trykmanuskript til Originaludgaven, med mange Rettelser og Ændringer, i det kgl. Bibliotek: Den Collinske Manuskriptsamling No. 1233.

Æmnet. I Efterskriften til "Sex Digte, 3dje Udgave, 1872" siger P.-M. om dette sit Digt: "*I Benedict af Nursia* er Alt, lige indtil Ammens Navn, at tage historisk". Denne Bemærkning er ikke uden Interesse, ikke saa meget af den Grund, at en moderne Historiker næppe trods Digterens Forsikring vil opfatte hans Digtning som helt igennem historisk, men fordi Udtalelsen kaster et Lys over Omfanget og Dybden af den, vistnok i særlig Grad teologiske og historiske, Læsning, P.-M. (sml. Indledningen i nærvær. Udgaves 1ste Bind, Side 25) i sine senere Aar efter Afslutningen af "Adam Homo" gav sig af med¹). Ammens Navn finder man nemlig ikke paa Alfarvej, og det samme gælder Navnet paa Benedikts Moder, der nævnes Side 257 Linje 30, og Oplysningen om, at det var i 14-Aars-Alderen, Benedikt forsagede Verden og drog ud til et Eneboerliv i Ørkenen. Man kan gennemgaa de nyere, til Dels meget udførlige Fremstillinger af den kristne Kirkes Historie (saaledes ogsaa den Kirkehistorie, som P.-M. ifølge Auktionskatalogen over hans efterladte Bogsamling selv ejede: August Neanders 11 Bind stærke Allgemeine Geschichte der christlichen Religion und Kirche, 1825-1852 [her behandles Benedikt i Bd. II, Abtheil. 2, S. 558-66]), uden at finde noget som helst om dette, og det samme bliver Tilfældet, om man slaar op i de store teologiske Encyklopædier. Gaar man dernæst til det Skrift, som er Hovedkilden til Benedikts Liv, og det, hvorpaa alle nyere historiske Behandlinger hviler: *Pave Gregor den Stores* (604) Biografi af Benedikt (i 2den Bog af hans Dialoger [optrykt i Mignes Patrologia latina, Tome 66; oversat paa Tysk f. Ex. i Bibliothek der Kirchengäter, I 1873]), finder man ligesaa lidt Navnet paa Ammen og Moderen som nogen Tidsangivelse for hans Forsagen af Verden. Man maa gaa til det 17de og 18de Aarhundredes Skrifter om Benedikt og Benediktinerordenen for at faa disse Enkeltheder at vide. 1703 begyndte den lærde franske Benediktinermunk *Jean Mabillon* (1707) at udgive sit store Værk om Benediktinerordenen (*Annales Ordinis Set. Benedicti, 1703-39*, i 5 store Foliobind) og indledede det med en Levnedsskildring af Benedikt, bygget paa tidligere fremkomne Skildringer. Her finder man (I 3) anført, at Benedikts Moder hed *Abundantia*, at hans Amme hed *Cyrrilla*, og at han besluttede sig til at forsage Verden og leve som Eneboer i det Aar, da *Theoderik den Store erobrede Ravenna*; dette skete i Aaret 493, og da Benedikt er født 480, var han altsaa dengang 14 Aar gammel. Man kan maaske ikke ³⁸⁰paastaa, at det netop er Mabillons Værk, P.-M. har læst, ti det véd man intet om, og de samme Oplysninger har han rimeligvis kunnet finde i andre gamle Skrifter om Benediktinerordenen¹), men man tør ud fra dette sige, at hans teologiske og historiske Læsning ikke blot har indskrænket sig til Konversationslexika eller moderne og populære Fremstillinger: han er virkelig gaaet adskilligt bort fra, hvad der ligger lige for en Lægmand. -

Under Henviisning til en Artikkel af *Johannes Jørgensen*: Monte Cassino (i Tilskueren, Marts 1908, Side 237-53; optrykt i samme Forfatters "Fra Vesuv til Skagen", 1909, Side 41-78) skal her gives en kort Udsigt over Benedikts Liv, og Udgiveren tillader sig at bruge den, Herman Trier har leveret foran sin Udgave af Digtet²):

"Benedikt var født i Byen Nursia Nord for Rom Aar 480. Gregor den Store fortæller, at han allerede som Barn havde "en Oldings Hjerter" (*cor senile*). Han sendtes tidlig til Rom for at studere, og da han forarget over det Liv, han der var Vidne til, forlod Byen og søgte ud i Ørkenen, var hans Amme, der elskede ham højt, den eneste, der fulgte ham. Men ogsaa hende forlod han og skjulte sig i tre Aar i en Klippehule ved Subiaco. En nærboende Munk, som han havde mødt paa Flugten, hejsede af og til hemmeligt fra en Klippe Brød ned til ham. Saa fandt nogle Hyrder ham, han var klædt i Skind, og de troede først, det var et Dyr. Hans Navn blev nu kendt i Nabolaget, Folk opsøgte ham og lyttede til hans Tale, medens de bragte ham Føde. Fristet ved Tanken om en Kvinde, tænkte han paa at forlade sit Enebo, men sejrede over sig selv ved at klæde sig af og vælte sit nøgne Legeme i et tæt Krat af Nælder og Tjørne saa længe, til Smerten i Saarene kvalte hans Længsler. Efterhaanden fik han mange Disciple og blev, halvvejs mod sin Vilje, Forstander for et Kloster. Klosterbrødrene blev rasende over den strenge Tugt, han indførte, og kom Gift i Vinen, han skulde drikke; men Glasset brast, ifølge Gregors Fortælling, medens Benedikt efter Klosterskik løftede det og gjorde Korsets Tegn derover. Saa vendte han tilbage til sit Enebo, og lidt efter lidt rejstes der tolv Klostre omkring ham, hvert med tolv Munke. Paa Monte Cassino mellem Subiaco og Neapel laa et ældgammelt Apollotempel med Lunde rundt om, i hvilke der endnu ofredes til Guden. Herhen flyttede Benedikt, omstyrtede Altrene og Billederne, afbrændte Lundene, rejste i selve Templet et Bedehus for den hellige Martin og for Johannes den Døber og prædikede Troen for de omboende. Hans fromme Søster Scholastica, som fra Barndommen var

indviet til Gud, bosatte sig i Nærheden, og een Gang om Aaret mødtes de to Søkende uden for Klosteret, som ingen Kvinde maatte betræde. Benedikt døde 543 - oprejst, støttet til sine Disciple, med Hænderne rakte mod Himlen i Bøn. Den Regel, han havde givet for Munkelivet, blev afgørende for Munkevæsnets Udvikling. Ingen optoges i hans Orden før efter et Aars streng Prøvelse og efter højtidelig at have lovet urokkelig Forbliven i Klosteret i Fattigdom og ugift Stand og først og sidst Lydighed mod sine foresatte og mod Klosterets Love. "Lediggang er Sjælens Fjende," derfor skal der daglig arbejdes i Hus, Mark eller Have: hvor Benediktinerne kom med "Korset og Ploven", der satte de Spor. Rundt om i Europa, særlig paa Bjærgene, skød deres Klostre frem. De holdt ud, hvor de havde taget fat, indtil Skove var fældede, Moser udtørrede og Heder omdannede til frugtbare Marker og ^{*}_{*} 381 Haver. Boglig Syssel kom til, og i en Tidsalder, der endnu ikke kendte til trykte Bøger, hjalp deres pyntelige Afskrifter til at bevare og udbrede baade klassiske og kirkelige Forfatteres Værker. Fra Benediktinerens Orden skal der være udgaaet 24 Paver, 200 Kardinaler, 1600 Ærkebisper, 4000 Bisper, 1560 Helgene og 15700 Forfattere."

[Det var Benediktinermunke, som først prædikede Kristendommen i Danmark; det første Kloster, de anlagde her, var Voer Kloster i Aarhus Stift, senere kom hertil St. Bents Kloster i Ringsted, St. Knuds Kloster i Odense og St. Peders i Næstved (1261 flyttet udenfor Byen til det nuvæ. Herlufsholm); af Nonneklostre nævnes Økloster i Børglum Stift og Vor Frue Kloster i Randers. - Et af de mest kendte Benediktinerklostre er vel nok St. Gallen i Svejts.]

Samtidens Dom. *Berlingske Tidende* 1861, No. 257: "»Benedikt fra Nursia og hans Amme« er egentlig kun en Situation, men udpenslet i hele sin Detail med en overordentlig Fiinhed, og selv det romerske Landskab er paa mange Steder fortræffeligt gjengivet. At man kommer til at interessere sig mere for Ammens Figur end for Benedikts er dog maaske en Mangel ved Maleriet" - *Flyve-Posten* 1861, No. 322 [af P. C. Zahle]: "»Benedict fra Nursia og hans Amme« er, forekommer det os, det bedste. Forfatteren har syslet med Tanken om, hvad der vel foregik i den unge Benedicts Sjæl, da han 14 Aar gammel besluttede som Eneboer at reformere det forfaldne Munkevæsen og at gjøre Klostrene til Gjemmesteder for Lærdom midt under hele Middelalderens videnskabelige Mørke. Han lader Ynglingens Beslutning fremtræde i Samtale med hans Opdragerinde. Ved fra Monte Casino at se ud over Campagnen og det fra sin Storhed faldne Rom beslutter han at ombytte Borgerkronen med Livets Krone og tager for stedse Afsked med sin Ungdoms Ledsagerinde, som havde troet at skulle see ham blive noget Stort i Verden. Vi paastaae ikke, at Forf. giver os det fulde Billede af denne store Sjæls Ungdomsbeslutning, meri hvad der er meddeelt er smukt og livfuldt, Sproget sprudlende let og Tonen ypperligt varieret i Benedicts og Ammens Repliker." - *Folkets Avis* 1861, No. 283: "»Benedikt af Nursia« skildrer Afskeden mellem den fjortenaarige Yngling og hans Amme Cyrilla, da han, forarget af sine Samtidiges Laster, beslutter sig til at blive Eneboer. Tegningen af begge de to Figurer er klar og sikker, men det svage Punkt i Digtet er, at enhver Læser, der tænker sundt, maa give Ammen Ret imod den lille sygelige Asket, der istedetfor at blive i den Verden, hvori han har sit Kald, vil indelukke sig i en selvgjort - der istedetfor at kæmpe imod sin Tids Laster vil flygte for dem - og som tiltrods for Gregor den Stores Lovtaler endnu mindes som den, der har forplantet det indiske Munke-Uvæsen paa Christendommens Grund. Saa sandt som Verden har Krav paa hver Mands Kraft, saa sandt er det enten sygeligt, feigt eller hovmodigt, naar Benedikt besvarer den fornuftige Cyrillas Opfordring til at blive i Rom som "Vogter for de gode Sæder" med den Udflugt, at

Kun spildt var Liv og Møie,
Lige fjern var Ret og Orden.
Nei, Cyrilla! hele denne
Slægt er dømt som Jødefolket,

og saa sandt maa vi som Protestanter protestere mod, at "Munkelivets faste Styrrer" fremstilles

Høi og herlig som den dunkle
Middelalders lyse Heros -
. . . som Europas Lærer,
Videnskabens første Grunder,
Folkeaadens vise Styrrer."

382

Nordisk Tidsskrift for Literatur og Kunst, udg. af L. Dietrichson, I (1863), Side 77-79: "Vor Digter har kun skildret en Dag af Benedicts Liv, den Dag, da han forlader sin Amme, for til hendes store Forfærdelse at drage ud i Ørken, just som hun forbereder ham til at træde ind i Roms store Cirkler. Det ses let, hvorfor Forf. har valgt netop denne Dag; men et andet Spørgsmaal turde det være, om ikke en nærmere Motiver af Ynglingens Sindelag og Planer havde med Ret indtaget en Del af den Plads, den brede Landskabstegning nu indtager, og den mere maleriske end poetiske Anordning af Figurerne havde burdet vige for det omvendte Forhold. Skildringen af den varme Sommerdags Lummerhede i Campagnen og Overgangen til Aftenens kjølige Ro er saa rigt og mægtigt skildret, at man bliver i Tvivl om, hvorvidt det er et historisk Genrebillede eller Landskab med Figurer, her er malet, ti malet er det; og derved fremkommer en "Zwittergattung" [Mellemting], der ikke er til Fordel for Digtets Indtryk paa Læseren. - Det virker ogsaa til at svække

Virkningen af, at det er Christendommens Magt i det begejstrede Ungdomssind, der besynges - Digtets store Ide træder ofte for meget i Baggrunden for Skildringen af Omgivelser. - Imidlertid har Digteren her atter gjort et Skridt fremad paa sin Bane mod det store Maal, der ikke længer ligger i Frembringelsens poetiske Fylde, men i den personlige Tilegnelses Inderlighed; gjælder det ofte, at man elsker en Digter for hans Digtes Skyld, saa sige vi her, at vi elske disse Digte ["Paradiset", "Kain", "Benedict fra Nursia"] for Digterens Skyld, fordi de, om de maaske ikke flette flere Laurbær i hans Digterkrone, end den allerede har, dog vise, at han, den trofast til Enden Søgende, personligt nærmer sig til at gribe en anden uvisneligere Krone, den, der er lovet Enhver, som bliver tro til Enden."